

Datum: 2023-04-21

Dnr: 3.1-22/0170

Dnr: 3.2-23/0013

Beslut i fråga om oredlighet i forskning

Beslut

Nämnden för prövning av oredlighet i forskning (nedan nämnden) beslutar att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Bakgrund

Den 2 december 2022 överlämnade Stockholms universitet ett ärende om oredlighet i forskning till nämnden forskning (dnr 3.1-22/0170). Överlämnandet har skett i enlighet med 6 § i lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning.

Forskningen avser ämnesområdet zoologi och studier av marina fiskars förmåga att klara av klimatförändringar.

Överlämnandet avser misstankar om fabricering och förfalskning och riktas mot [REDACTED]. Misstankarna i överlämnandet gäller två olika delar och rör olika experiment.

Den första delen rör misstanke om fabricering och förfalskning i en konferenspresentation där [REDACTED] sägs ha redovisat resultat som inte kan ha erhållits ur de experiment som hänvisats till i presentationen, alternativt att hon manipulerat resultat eller undanhållit relevant information. Konferenspresentationen hölls på *Society for Integrative and Comparative Biology* (SICB) den 7 januari 2022 i Phoenix, Arizona, USA.

Nämnden har efterfrågat information från den ursprungliga anmälaren för att förtydliga misstanken om fabricering och förfalskning vid konferenspresentationen. Någon sådan information har trots föreläggande inte lämnats till nämnden.

Den andra delen rör avvikelser från djurförsöksetiska tillstånd där andra metoder använts för att få försöksdjur att röra på sig än vad som angetts i dessa tillstånd. [REDACTED] misstänks ha uppmanat en student att undanhålla information om att tillstånd inte följts. Misstanken gäller enligt överlämnandet förfalskning.

Medarbetare till [REDACTED] anmälde den misstänkta avvikelser från djurförsöksetiska tillstånd till Tillsynshavarkansliet¹ vid Stockholms universitet. I Tillsynshavarkansliets rapport framgår att hajar har nypts för att få dem att röra på sig, vilket man inte haft tillstånd för. Tillståndet medger att man släpper mindre objekt i närheten av hajarna eller lyser på dem med starka lampor. Rapporten anmärker även på att journalerna inte varit i sin ordning och att ett stort antal fiskar dött utan att veterinär tillkallats.

Utöver överlämnandet från Stockholms universitet inkom den 18 januari 2023 en anmälan om oredlighet i forskning till nämnden (dnr 3.1-23/0013). Anmälan rör samma avvikelse från djurförsöksetiska tillstånd som nämnts ovan.

Anmälan rör följande masteruppsats:

- [REDACTED]

Anmälan avser misstankar om att [REDACTED] i sin roll som handledare uppmanat studenten som skrivit masteruppsatsen att utelämna uppgifter om avvikelser från djurförsöksetiska tillstånd i masteruppsatsen. Studenten ska enligt anmälan även ha undanhållit uppgifterna när uppsatsen försvarats.

Den anmäldas yttrande

[REDACTED] inkom med yttranden till nämnden den 11 januari 2023 och den 21 februari 2023 och bestrider där att hon gjort sig skyldig till fabricering och förfalskning. Hon bekräftar att hon höll en presentation på den angivna konferensen och att hon i huvudsak pratade om sitt arbete med en slags stingrocka. [REDACTED] menar att hon kan ha nämnt tidigare studier om dessa stingrockor i sin presentation men då hänvisat till redan publicerade studier. Hon menar att hon i slutet av presentationen introducerat ett projekt om klimatförändringar eftersom hon ville sprida att hon sökte en postdoktor till projektet. Till yttrandena bifogas konferensabstract och den konferenspublikation som [REDACTED] hävdar speglar hennes presentation. I publikationen finns, menar hon, inga hänvisningar till de experiment som nämns i överlämnandet och som skulle ligga till grund för misstanken om förfalskning eller fabrication.

Vad gäller experiment med hajar och frågan om forskningsetiska tillstånd hänvisar [REDACTED] till den utredning som gjorts av Tillståndshavarkansliet. Hon har i sina bilagor visat att resultat från experimentet raderats och hon menar att hon inte deltagit i någon forskningspublikation som presenterar resultat från experimenten.

¹ Tillståndshavarkansliet är försöksdjursverksamheten vid Stockholms universitet.

Rättslig reglering

Nämnden ska pröva frågor om oredlighet i forskning enligt lagen (2019:504) om ansvar för god forskningssed och prövning av oredlighet i forskning (nedan lagen).

Definitionen av oredlighet i forskning är enligt 2 §:

en allvarlig avvikelse från god forskningssed i form av fabricering, förfälskning eller plagiering som begås med uppsåt eller av grov oaktsamhet vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

Nämndens prövning sker stegvis utifrån bestämmelsen ovan.

Nämndens motivering av beslutet

Forskning

Vad som avses med forskning är inte definierat i lagen. I lagens förarbeten anges att nämnden med vägledning av de olika definitioner av forskning som finns och bedömningar i andra förarbeten får ta ställning till om ett ärende gäller forskning enligt lagen.¹ Nämndens bedömning tar sin utgångspunkt i den definition som finns i 2 § lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor; vetenskapligt experimentellt eller teoretiskt arbete eller vetenskapliga studier genom observation, om arbetet eller studierna görs för att hämta in ny kunskap, och utvecklingsarbete på vetenskaplig grund [...]

Överlämnandet rör en presentation av forskning på en konferens. Nämndens bedömning är att detta är forskning.

Överlämnandet och anmälan rör också en studentuppsats på masternivå. Nämndens bedömning är att studentuppsatsen inte utgör forskning vilket innebär att den inte omfattas av lagen och nämndens prövning.

Forskare

Enligt 4 § i lagen ansvarar forskaren för att följa god forskningssed i sin forskning.

Som forskare räknas personer som genomgår eller har genomgått forskarutbildning och som deltar i forskning. Övriga personer som deltar i forskningsverksamhet, exempelvis studenter på grundnivå eller avancerad nivå samt teknisk och administrativ personal, bör inte räknas som forskare.¹

Överlämnandet och anmälan rör [REDACTED] som är forskare och hon omfattas därmed av lagen och nämndens prövning.

Överlämnandet och anmälan rör också en studentuppsats på masternivå. Studenten som skrivit uppsatsen genomgår inte eller har inte genomgått forskarutbildning. Hon räknas därför inte som forskare och omfattas inte av lagen och nämndens prövning.

Planering, genomförande eller rapportering av forskning

De avvikelser som kan utgöra oredlighet i forskning ska enligt definitionen i 2 § lagen ha begåtts vid planering, genomförande eller rapportering av forskning. Det innebär att begreppet oredlighet avser avvikelser under hela forskningsprocessen.² Med rapportering avses både publicering och andra typer av offentliggöranden.³

Nämnden bedömer att den konferenspresentation som hölls på *Society for Integrative and Comparative Biology* (SICB) den 7 januari 2022 i Phoenix, Arizona, USA, utgör rapportering av forskning.

Nämnden bedömer att den hantering av och experiment med försöksdjur som både nämns i överlämnandet och i anmälan generellt ska betraktas som genomförande av forskning. Dock konstaterar nämnden att det aktuella experimentet utförts av en student och att resultaten rapporterats i en masteruppsats. Resultaten, som är raderade har heller inte rapporterats eller på annat sätt offentliggjorts i något forskningssammanhang. Nämnden finner därför att hanteringen i fråga inte utgör åtgärder som vidtagits vid planering, genomförande eller rapportering av forskning.

Fabricering, förfalskning eller plagiering

De former av oredlighet som nämnden ska pröva är fabricering, förfalskning och plagiering. Begreppen är inte definierade i lagen, men i förarbetena refereras till att de finns beskrivna i forskningsetiska kodexar och riktlinjer som till exempel Den europeiska kodexen för forskningens integritet^{4,5}

Fabricering innebär att forskaren hittar på data och dokumenterar dem som om de vore riktiga.

Förfalskning avser manipulering av forskningsmaterial, utrustning eller processer eller att data eller resultat ändras, utelämnas eller undanhålls utan att det är berättigat.

I överlämnandet anges att [REDACTED] ska ha förmedlat förfalskade eller fabricerade uppgifter om ett experiment på konferensen *Society for Integrative and Comparative Biology* (SICB) den 7 januari 2022 i Phoenix, Arizona, USA. Nämnden har fått tillgång till konferensabstract och den konferenspublikation som publicerats med utgångspunkt i presentationen. Nämndens bedömning är att detta material inte ger

² Prop. 2018/19:58, s. 100.

³ Prop. 2018/19:58, s. 49.

⁴ Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Reviderad utgåva. Berlin: All European Academies (ALLEA); 2018, kap. 3.1.

⁵ Prop. 2018/19:58, s. 45, 100.

stöd för misstanken om förfalskning och fabrikation och att det därför inte visats att något sådant förekommit på konferensen.

Avvikelser från god forskningssed som ligger utanför nämndens prövningsområde prövas i stället av forskningshuvudmannen enligt 1 kap 17 § högskoleförordningen (1993:100), det vill säga Stockholms universitet i detta fall.

Sammanfattning av beslutet

Sammanfattningsvis finner nämnden att [REDACTED] inte gjort sig skyldig till oredlighet i forskning.

Nämnden har fattat beslut i detta ärende efter föredragning av handläggaren Magnus Gudmundsson.

Thomas Bull
Ordförande

Magnus Gudmundsson
Handläggare